

Slovanski pigmejci. Morda še jasnejše opredeljenje: maske si natikamo, malenkostni smo, zdravega življenja se bojimo, gospodariti ne znamo, le služiti, čudovito smo pobožni in sramežljivi in čudovito nestvarna je ta slovenska čednost, ob prvem koraku v tujino splahne v nič, čudovito smo naivni, naša dekleta kot fantje to v tujini bridko čutijo, naša vzgoja je bleda, silno tožimo in se umikamo pred stvarnim življenjem v alkohol in onostranstvo, naša znanost plava nad zemljo, epike in zgodovine in junakov nimamo, lirika cvete in dosega višek nejasnosti, čudno mnogo imamo renegatov in zasramovalcev lastnega rodu, za hlapce smo kot rojeni, egoizem je skoraj stoprocenten, zagrenjenost in malodušnost sta pri nas vsakdanja pojava enako kot bombastičnost v govorih in pridigah.

Tak je obraz ljudstva, ki je mirno prišlo skoraj pred poldrugim tisočletjem v te kraje, v raztrganosti ozemlja zakrknilo in se počasi vdinjalo germanski in madžarski gospodi za tlačana. Novi vek nas je dvignil do malomeščana, večjega napredka še nismo učakali. Ni čuda, da je tak narod plodna njiva za vsa mogoča mamila, ki ljudstvo še bolj slabe.

Le počasi je jelo prodirati spoznanje, da z vdanostjo ni nič, da je naša rešitev v zemlji, v tvornem in jasnem pogledu na svet, da je treba mamila zavreči. Moderna tehnika nas je spet povezala v celoto in nam omogočila misli, ki nas naj prerode. Počasi se ustvarja nov človek; tipanje za njim je značilno skoraj že za vse stoletje od Prešerna do danes, vendar prav do zadnjih let ni bilo jasno. Danes pa že moremo reči več, danes ni govora le o tipanju za novim, zdravim, v stvarnost obrnjenim slovenskim človekom, danes je ta človek že tu. Znamenja kažejo.

Znamenja kažejo, da postaja naš človek drugačen. Naša znanost in umetnost, vse naše življenje postaja stvarnejše. Samo stari, od realnosti odmaknjeni „javni delavci“ grade še neke gradove v oblakih v perspektivi starih orientacij klerikalcev in liberalcev. Ne vidijo obraza mladega rodu, študirajo življenje po očakih in ne čutijo, da se tvorec vrača k zemlji, k vsakdanjemu, na zemljo pripetemu človeku, ne vidijo, da zbira znanstvenik statistike in gradivo in da postaja filozof realen, uprt v svoj čas in v živo življenje ter zametuje naivni, detinski idealizem. Brezdvomno je ta realizem, ki ne prihaja le v naše izobraženstvo, nego tudi v našega preprostega človeka, za neke ljudi neprijetno „tuje dete“. Odkod je neki prišlo, so ga s Harkova poslali? Zamaknjenci ne vedo, da so ga rodile naše slovenske razmere same in da je to „tuje“ dete proketo naše, organsko vzraslo iz naše zemlje in da ga pregnati sploh moči ni!

Rod kovačev Damjanov narašča in slabo za vsakogar, kdor se jih boji. Zdravega, pravičnega in boljšega življenja naroda se boji le oni, ki bi imel rad privilegij boljšega življenja zase; radi tega ovira vse, kar je napredno, progresivno. Naš človek pa želi novega življenja. Slovenska zavest raste, z njo naše zahteve po delu in z delom in sončnim optimizmom postaja naše življenje prirodno, zdravo, veselejše, sposobno za borbo.

Anton Gorjup.

Politični pregled

Ob letu

Skoraj natanko eno leto potem, ko je nemška vlada 16. marca 1935 odpo vedala tiste določbe versajskega miru, ki so ji prepovedovale oboroževanje in redno vojsko, je 7. marca letos kancelar Hitler na posebni seji nemškega državnega zbora slavnostno razglasil, da Nemčija odpoveduje člene 42, 43 in 44 versajskega miru, ki določajo demilitarizacijo Porenja, in lokarnsko pogodbo iz

leta 1925, s katero je Nemčija potrdila nasproti Franciji in Belgiji z versajsko mirovno pogodbo določene meje in demilitarizacijo porenškega pasu in katero sta podpisali kot garanta takó ustanovljenega stanja tudi Velika Britanija in Italija. Povod odpovedi teh mednarodnih pogodb je bila ratifikacija francosko-sovjetskega pakta v francoskem parlamentu in senatu in v svoji utemeljitvi je Hitler z vsem poudarkom izjavil, da vidi v francosko-sovjetskem paktu dogovor, ki po svojem duhu z določbami lokarnske pogodbe ni združljiv. S to najnovejšo odločitvijo nemške vlade je postavljena Evropa pred nov problem, ki bo v prihodnjih tednih prvi predmet evropske politike in ki utegne imeti zelo težke posledice.

Po izstopu Nemčije iz Zveze narodov in po uvedbi vojaške obveznosti ter ustanovitve redne vojske je bilo vsekakor pričakovati še nadaljnjih dejanj, s katerimi se bo Nemčija sprostila spon „versajskega diktata“. Saj so že lani takoj po sklepu francosko-sovjetske pogodbe Nemci izjavili, da ta pogodba ni v skladu z lokarnsko pogodbo, in v svojem velikem govoru o nemški zunanji politiki pred državnim zborom dne 21. maja 1935 je kancelar Hitler izjavil, da „bo Nemčija lokarnsko pogodbo tako izpolnjevala, kakor bodo druge države to pogodbo spoštovale. Nemška vlada izjavlja, da je zanjo demilitarizacija porenjske cone silno breme in da določila o tej coni tudi izključujejo zbiranje čet na drugi strani.“ Spriču prejšnjih debat v nemških listih in oficialnih izjav je bila ta izjava jasna in nedvoumna napoved nadaljnjih ukrepov. Ko je bil letos februarja predložen francoskemu parlamentu francosko-sovjetski pakt v ratifikacijo, so na nemški strani spet začeli ugotavljati nasprotstvo med lokarnsko pogodbo in tem paktom. Dasi je bila evropska javnost pripravljena na to zadnjo odločitev, s katero si zagotavlja Nemčija polno enakopravnost, kakor je dejal Hitler, vendar je ni pričakovala v tem trenutku, saj se je nekaj dni prej Hitler v razgovoru z nekim francoskim poročevalcem ponovno izjavil pripravljenega, da se končno sporazume s Francijo. Vsi, ki jih je nenadna odpoved omenjenih členov versajske pogodbe in lokarnskega pakta presenetila, pač niso računali s tem, da je Nemčiji sedanji politični položaj toliko ugoden, da je spet lahko postavila Evropo pred gotovo dejstvo.

Zanimivo je primerjati današnjo situacijo z lansko. Spomladi leta 1935 je stala Nemčiji nasproti razmeroma strnjena zveza ostalih treh evropskih velikih sil, ki se je polagoma ustvarjala od umora Dolfusa v poletju 1934 in se končno posebno glasno predstavila v Stresi. Po sklenitvi francosko-italijanskega sporazuma se je pripravljaval glede sodelovanja v Podonavju sporazum med dotlej ostro si nasprotujočima Malo zvezo in zvezo držav rimskega sporazuma (Italijo, Avstrijo in Madjarsko), takó da so naletela nemška stremljenja po zavojevanju Avstrije na soglasen odpor. Pri tem pa se je Velika Britanija na skrivnem že spogledovala z Nemčijo in rezultat tega je bil britansko-nemški pomorski sporazum junija 1935, s katerim je Velika Britanija nezakonitost in samovoljnost nemških ukrepov dejanski potrdila, dasi ji je bilo stališče Nemčije gledé Porenja iz Hitlerjevega govora 21. maja 1935 znano (prim. zgornji citat).

Vso drugo polovico leta je bila pozornost in delavnost evropske politike posvečena italijansko-abesinskemu sporu. Trgale so se dolgoletne britansko-italijanske vezi, v Zvezi narodov, katere sestanki in odbori so bili neprestano zaposleni z razpravljanjem o Abesiniji, je rastle britansko-italijansko nasprotstvo, dokler niso bile na iniciativo in prizadevanje Velike Britanije sklenjene sankcije proti Italiji. S tem je bila fronta iz Strese proti Nemčiji dejansko razbita, kolikor ne štejemo že britansko-nemškega sporazuma kot veliko oslabitev učinkovitosti streške

fronte. Urejevanje Podonavja in sklepanje podonavskega pakta se ni niti malo pomaknilo naprej. Le na Bledu so se zunanji ministri Male zveze izrekli za sodelovanje pri urejevanju Podonavja pod že znanimi pogoji: da ne pride do priključitve in prav tako ne do vrnitve Habsburžanov. Vendar je ostala ta izjava s sestanka Male zveze gledé Podonavja brez odmeva. Vodstvo političnega snovanja je prevzela Velika Britanija, se pri tem popolnoma naslonila na zvezo narodov in postala v njej prvi akter, dasi je bila prejšnja leta znana njena rezerviranost proti tej mednarodni ustanovi. Francija pa se je pod Lavalom skušala vzdržati nekako v sredi med Veliko Britanijo oziroma Zvezo narodov ter Italijo, pri tem pa je v resnici pomagala Italiji.

Namesto razpravljanja o Podonavju so prišli na dnevni red razgovori in govori o Sredozemlju. Velika Britanija je pridobivala države okoli Sredozemskega morja — sèm spada tudi vzpostavitev kraljestva na Grškem, pri kateri je Velika Britanija odločno sodelovala — za pomoč pri eventualnem britansko-italijanskem oboroženem spopadu, ki je grozil, in govorilo se je celó o tajnih paktih, s katerimi je Velika Britanija novim zaveznikom obljubila ozemlja, ki pripadajo Italiji. Spet je bila predmet pogajanj tudi naša zemlja, za katero je bil sklenjen nekak „londonski pakt“, samó to pot z izpremenjenimi vlogami, kakor bo o prihodnji priliki lahkó ta zemlja obljubljena in prodana komu drugemu. Medtem pa se je vnela vojna v Abesiniji in se navzlic sankcijam nadaljevala; vršili so se razgovori za poostritev sankcij s prepovedjo uvoza petroleja v Italijo in pri tem so zlasti računali na Zedinjene države, ki pa se niso pridružile. Italijani so sprva utrpeli nekaj znatnih porazov, dokler niso v začetku letošnjega leta odločilno napredovali in si ustvarili položaj v svojo korist.

Po uspehih v abesinski vojni je Italija spet lahko posvetila nekaj pozornosti Evropi, zlasti Podonavju. Začeli so se razgovori med njo in Avstrijo ter Madjarsko, ki ne želita, kakor je videti, sodelovanja z Malo zvezo. Ker Francija pod Lavalom vendarle ni bila odločno na strani Italije, se je francosko-italijansko zavezništvo nekoliko zrahljalo, še bolj potem, ko je dobila Francija Italiji manj naklonjeno vlado. Nekako v istem času, ko se je začelo gibanje med državami rimskega sporazum, sta začeli z novimi razgovori gledé Podonavja tudi Francija in Češkoslovaška z ostalima dvema državama Male zveze. V Parizu, kjer se je po pogrebu angleškega kralja vršila vrsta diplomatskih pomenkov, se je pojavil načrt, da bi se ustvaril v Srednji Evropi tak varnostni sistem, pri katerem bi sodelovala poleg prizadetih srednjeevropskih držav in velikih sil tudi Sovjetska zveza.

Zaradi teh novih načrtov je prišel v Jugoslavijo predsednik češkoslovaške vlade in se sestal s predstavniki Jugoslavije. Iz uradnega komunikéja kakor običajno ne moremo mnogo izvedeti, ker ugotavlja samo soglasnost v pogledih obeh držav glede Podonavja in željo, da se vprašanje Podonavja reši. Vendar moremo iz razgovorov in predlogov na blejskem sestanku Male zveze in po nedavnih sestankih dr. Hodže v Parizu sklepati, da se je Hodža trudil pridobiti Jugoslavijo, da pristane na sodelovanje in udeležbo Sovjetske zveze pri urejevanju Srednje Evrope in da nekoliko popusti od svojega nasprotovanja do Habsburžanov za skrajni primer, če bi drugače v Srednji Evropi ne šlo. Temu stališču sta naklonjeni poleg Češkoslovaške tudi Francija in Rumunija, ki se že nekaj časa pripravlja na sklenitev pogodbe s Sovjetsko zvezo po zgledu Francije in Češkoslovaške. Toda zdi se, da je moral dr. Hodža odnehati in se zadovoljiti z že znanim stališčem Male zveze na prejšnjih sestankih. Tako razlago dovoljuje tudi „Slovenec“ z dne

1. marca. Če se spomnimo, kako razlaga smernice jugoslovsanske zunanje politike dr. Lazar Marković, nam je tako stališče Jugoslavije razumljivo.

V senci teh dogodkov je na tihem snovala svoje načrte Nemčija, ki je bila ves čas italijansko-abesinskega spora čisto v ozadju. Brez dvoma čuti, da danes nima proti sebi takó strnjenega odpora kakor lani. Saj se zdi, da je podonavski problem spričo obnovljene tekme dveh blokov v podobnih okoliščinah kakor pred l. 1935. Seveda na drugi strani Nemčija zdaj ne bi mogla tvegati novih podjetij v Avstriji, ker bi se brž utegnila vzpostaviti vsaj do neke mere fronta nasprotujočih držav. Znano je tudi, da sta se v zadnjih mesecih Nemčija in Italija nekoliko zblížali, saj se obe zavedata vrednosti medsebojnega premirja. Nemčija, ki je izven Zveze narodov, ni sodelovala pri sankcijah, Italija pa je prav zaradi sankcij že nekajkrat zagrozila z odstopom od lokarnske pogodbe. Nemčija se je tako začasno odpovedala tudi Avstriji, saj je Hitler v svojih govorih 21. maja 1935 in 7. marca 1936 poudaril, da Nemčija nima nobenih teritorijalnih zahtev. Takó bi bilo med Nemčijo in Italijo podobno razmerje kot je med Nemčijo in Poljsko, ki imata gledé medsebojnih teritorijalnih nesoglasij sklenjeno desetletno premirje, ker ju pač vežejo ta čas važnejši smotri na drugih področjih, zlasti proti Sovjetski Zvezi in Zvezi narodov, v kateri hočeta biti obe polnopravni veliki sili. Značilno je, da prvi odmev nemške odločitve v Italiji ni bil sovražén Nemčiji in se kaže neka nevtralna rezerviranost. Prav v teh dneh je Ženeva pričakovala od Italije odgovora na poziv, naj sklène v Abesiniji premirje in pristane na mirovna pogajanja. Italija je odgovorila, da se odzove pozivu. Gotovo je bila za ta odgovor nekoliko odločilna tudi vojaška zasedba Porenja, toda Italija se v prvi vrsti zaveda, da Francija in Velika Britanija, zlasti tudi slednja, načelno nikdar nista nasprotovali Italiji zaradi njenih stremljenj v Abesiniji in da bo po vojaškem uspehu v Abesiniji njeno stališče v mirovnih pogajanjih neprimerno lažje kot pri preteklih neuspešnih poskusih, ki so hoteli preprečiti vojno.

Splošno mnenje je, da je francosko-sovjetski pakt Nemčiji le pretveza. Kajti tudi v nemških krogih priznavajo, da ta pakt juridično ni v nasprotju z lokarnsko pogodbo, da ji pa nasprotuje po duhu. Nemška vlada je enostavno prešla tolmačenje obeh garantov lokarnske pogodbe, Velike Britanije in Italije, da ne vidita v francosko-sovjetskem paktu nič, kar bi nasprotovalo Nemčiji in pogodbam, pri katerih je Nemčija udeležena. Nemška vlada se tudi ni zmenila za izjavo francoskega zunanjega ministra Flandina v parlamentu, da je Francija pripravljena predložiti francosko-sovjetski pakt v presojo Mednarodnemu razsodišču, ki naj ugotovi, ali res obstoji nasprotje, ki ga zatrjuje Nemčija. V resnici pa je danes Nemčiji nesprijemljivo in „po duhu“ nasprotno vse, v čemer se le malo izraža stremljenje po miru. Kajti le s trganjem mednarodnih pogodb in obveznosti, pri tem dosledno ogražajoč mir in mirovna prizadevanja, se hoče Nemčija razviti v veliko silo. Pri tem zadeva na odpor drugih velikih sil, na drugi strani pa velja ves njen napor boju proti Sovjetski zvezi in njeni udeležbi pri utrjevanju miru v svetu. Saj je bil še bolj kot v lanskem majskem govoru ves ogenj Hitlerjevega letošnjega govora naperjen proti Sovjetski zvezi. V tako agresivno politiko sili Hitlerja notranje politični in gospodarski položaj, spričo katerega mora biti ne-prestano na dnevnem redu kakšen nov uspeh. Spomnimo se odhoda Nemčije z razorožitvene konference in iz Zveze narodov, potem dogodkov v Avstriji, posarskega plebiscita, uvedbe vojaške službe in redne vojske, čemur je zdaj sledila vojaška zasedba Porenja.

Razumljivo je, da je ta sklep nemške vlade bolj kot kateri drugi vzbudil v Franciji silen nemir. Francija upravičeno čuti napad proti sebi in v francoskih krogih ugotavljajo, da je Nemčija s prelomitvijo versajske in lokarnske pogodbe po samem besedilu člena 44. versajske mirovne pogodbe zagrešila sovražno dejanje in skuša motiti svetovni mir. Zato Francija zahteva, da zapusti nemška vojska ozemlje, ki mora biti po mirovnih pogodbah demilitarizirano, v nasprotnem primeru pa zahteva proti Nemčiji sankcije v smislu pakta Zveze narodov. Dotlej odklanja vsako pogajanje o pogojih, ki jih je stavil Hitler v svojem govoru za novo ureditev demilitariziranega mejnega ozemlja in za sklenitev nenapadalne pogodbe s Francijo in Belgijo kakor z Nizozemsko in Litvo. Kakšen pomen ima ta Hitlerjeva ponudba? Očitno hoče biti Nemčija glavni akter proti Sovjetski zvezi in bi hotela organizirati proti njej skupen nastop Evrope, odtrgati Francijo od francosko-sovjetskega pakta ter tako razbiti varnostni sistem, ki se ustvarja v Evropi. Seveda ostajajo spričo takega ravnanja Nemčije njene ponudbe nesprejemljive, ker Francija njeno napadalnost preveč neposredno čuti.

Zanimiva je reakcija v Veliki Britaniji, ki je seveda mnogo manj odločna kot v Franciji, saj v britanskih krogih pravijo, da se je treba pomeniti o nemških ponudbah. To je razumljivo, ker Velika Britanija čuti vojaško zasedbo Porenja manj neposredno kot Francija in Belgija, ki imata nemško oboroženo silo na svojih mejah. Toda zdi se, da gre pri vsem za nekaj več. Velika Britanija bo tudi ta incident skušala izrabiti, da v svojo korist uravna evropsko ravnotežje s tem, da spet nekoliko podpre Nemčijo proti Franciji, kakor dela že vsa leta po vojni in se je zlasti pokazalo lansko leto pri britansko-nemškem pomorskem sporazumu. Kakor zdaj kaže, je pričakovati v prihodnjih tednih podobne igre kakor se je vršila zaradi Abesinije, samo z izpremenjenimi vlogami: kakor v abesinskem sporu Velika Britanija se bo zdaj Francija na vso moč sklicevala na mirovne pogodbe in zahtevala najostrejša sredstva proti Nemčiji, Velika Britanija bo zagotavljala svojo zvestbo Zvezi narodov in podpirala Francijo, na drugi strani pa se bo tudi trudila, obvarovati Nemčijo pred strogimi sankcijami. Značilno je, da Francija že vnaprej ni čisto gotova pomoči Velike Britanije v akciji, ki jo pripravlja proti Nemčiji, in v francoskih krogih ugotavljajo, da je nadaljnji razvoj odvisen od Velike Britanije.

Gotovo je danes položaj v Evropi nekoliko bolj izčiščen kot lani. Med tem ko je v streški fronti, ki je pomenila obrambo miru in mirovnih pogodb, sodelovala tudi Italija, ki se je sama z vso vnemo pripravljala na vojno in je bila tudi Velika Britanija dejansko bliže Nemčiji kot pa državam, ki so delale za ostvaritev miru, na primer Sovjetski zvezi, so se v teku zadnjih mesecev evropske države precej določno opredelile: na eni strani je revizionistični vojni tabor pod vodstvom Nemčije s sodelovanjem Poljske in Japonske in v isti vrsti je druga skupina fašističnih držav Italije, Avstrije in Madjarske, dasi utegne do tesnejšega sodelovanja med obema skupinama šele priti, kolikor bo to mogoče zaradi nasprotujočih si interesov (na primer v Avstriji in Podonavju sploh); na drugi strani je protirevizionistični mirovni tabor pod vodstvom Francije in Sovjetske zveze, opirajoč se na Malo in Balkansko zvezo (kolikor ni pri posameznih državah, na primer Jugoslaviji, za tesnejše sodelovanje v tej skupini spričo udeležbe Sovjetske zveze nekoliko rezerviranosti). Temu drugemu bloku se čedalje bolj približuje tudi Velika Britanija, dasi bo najbrže varovala, kakor smo zgoraj omenili, svoje tiho razmerje do Nemčije. Toda razmere na Daljnem vzhodu, kjer vedno bolj grozi Japonska, je približalo Veliko Britanijo Sovjetski zvezi. Zastopniki britan-

ske in sovjetske vlade so bili po pogrebu angleškega kralja v Londonu v zelo tesnih zvezah.

Evropski narodi se zavedajo, da se je zgodila 7. marca 1936 velika stvar. Dasi je treba priznati, da je stremela francoska politika ves čas po vojni za tem, da Nemčijo čisto potlači in je s tem v znatni meri vzpodbudila in pospešila Hitlerjevo gibanje, ki mu je bilo prvo geslo osvoboditev Nemčije verig Versaja, vendar ne moremo videti v ravnanju nemške vlade upravičene reakcije zoper položaj, v katerega je postavil Nemčijo Versaj, temveč odkrito izzivanje oboroženega spopada. Kajti politika nemške vlade ne pomeni v resnici nobene osvoboditve, temveč skuša le zakriti še hujše suženjstvo, v katerem se pod nacionalno socialistično vlado zviija nemški narod, in na drugi strani povzročiti imperialistično vojno. Toda nemško ljudstvo si ne želi vojne kakor tudi francosko ljudstvo ni bilo nič udeleženo ne pri vzpostavitvi ne pri vzdrževanju versajskega sistema. Interesi nemškega in francoskega naroda so torej skupni v ohranitvi miru in ljudske množice v obeh deželah enodušno odklanjajo vojno. Zato je pri tem, ko je mir po kratkem razdobju nekaj mesecev spet v odločilni preskušnji in bo delo diplomatov v prihodnjih tednih, da preprečijo spopad, potrebna za pravi uspeh tega prizadevanja zavestna volja in odločno gibanje širokih množic po vseh deželah. Za polom načrta Hora in Lavala o razkosanju Abesinije ni bilo neodločilno silno nerazpoloženje javnega mnenja v Franciji in Veliki Britaniji. Če bi bil ta vpliv močnejši, bi bili abesinski dogodki morda drugače potekali. In ko je Velika Britanija prodajala naše Primorje, je bila Italija bolj vznemirjena zaradi gibanja slovenskih in hrvatskih ter nemških manjšin, ki so se upirale udeležbi v abesinski vojni in o katerih je evropski tisk pisal, da povzročajo Italiji silne preglavice.

V narodih polagoma zori spoznanje in zavest, da mednarodna politika ne sme biti od njihovega življenja odmaknjena dejavnost „velikih“ ljudi in za ljudske množice, ki se danes trudijo in pehajo za košček bednega in medlega življenja, neka nedoumljiva in nedosegljiva usodnost, temveč da mora biti izraz skupne zavestne volje vseh, ki hočejo živeti ter si sami določati in uravnati pot v svobodno prihodnost. Zato so danes ljudem neprimerno bližji dogodki, ki si sledé po vrsti zdaj v tej zdaj v drugi deželi. In tako se polagoma preko krvi in smrti, po težkih bojih in porazih z brezštevilmimi žrtvami vendarle ustvarja in utrjuje v ljudeh — misel miru.

Albert Kos.

Gledališče

Rusko gledališče v letu 1935/36

I.

Rusko gledališče velja že od nekdanj za vrhunec svetovne gledališke umetnosti. In res, velika kultura „hudožestvenikov“ in Malega teatra, ki sloni na principih najstarejše ruske gledališke umetnosti, navdahnjene po takih genijih, kakršni so bili veliki igralci Ščepkin, Sadovskij, Jermolova in kakršen je bil veliki ruski dramatik Ostrovskij, je drugim evropskim gledališčem skoraj nedosegljiva.

Toda zadnja leta se po svetu mnogo manj sliši o ruskem gledališču. Vendar bi bilo napačno misliti, da predstavljajo gledališko umetnost ostanki „hudožestvenikov“, ki potujejo po Zapadni Evropi. To dokazuje že kratek pregled dela moskovskih gledališč v l. 1935. in deloma 1936.